

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษาเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ ของเด็กวัยอนุบาล มีวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างและทดลองใช้โปรแกรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษาเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ ด้านการสื่อความหมาย ความชัดเจนในการออกเสียง และความคล่องในการพูด ให้แก่เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากร ในการวิจัย คือ เด็กอายุ 3-5 ปี ในท้องถิ่นภาคเหนือ ซึ่งเริ่มเข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีบริบทสังคมภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยกลาง ไม่มีนโยบายห้ามพูดภาษาถิ่นเหนือที่โรงเรียน ลักษณะสำคัญของเด็กคือ มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ถนัดภาษาไทยถิ่นเหนือ เพิ่งเข้าสู่ระบบโรงเรียนเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นบริบทสังคมสองภาษาทำให้เพิ่งเริ่มเรียนภาษาไทยกลางเมื่อเข้าโรงเรียน เด็กถนัดใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นหลัก เข้าใจภาษาไทยกลางบ้างแต่พูดภาษาไทยกลางได้เล็กน้อยหรือไม่ได้เลย และใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารในชีวิตประจำวันที่โรงเรียน ที่บ้าน และในชุมชน

ตัวอย่างประชากร เป็นเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ของโรงเรียนบ้านแม่ตะมาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11 คน

การดำเนินการวิจัย เครื่องมือการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนเตรียมการ

ศึกษาคำราเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพชุมชน โรงเรียน และเด็ก แล้วประมวลความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาโปรแกรมฯ

2. ขั้นสร้างโปรแกรมฯ และเครื่องมือการวิจัย

2.1 สร้างโปรแกรมฯ

2.1.1 สร้างกรอบความคิดในการสร้างโปรแกรมฯ

2.1.2 ร่างโปรแกรมฯ การเพิ่มการเรียนรู้สองภาษา ประกอบด้วย คู่มือการใช้โปรแกรมฯ, สื่อประกอบการใช้โปรแกรมฯ, คู่มือการจัดกิจกรรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษา, แผนการจัดกิจกรรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษา และคู่มือการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลโปรแกรมฯ

2.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำร่างโปรแกรมฯ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.1.4 นำโปรแกรมฯ ไปทดลองนำร่องใช้กับเด็กอนุบาล 1 อายุ 3 – 5 ปี จำนวน 8 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย

2.2.1 สร้างกรอบความคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย หลักการวิเคราะห์ เกณฑ์การวิเคราะห์ และเกณฑ์การประเมินความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือของเด็กวัยอนุบาล

2.2.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือของเด็กวัยอนุบาล, แบบบันทึกการใช้โปรแกรมฯ ของครูผู้ดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

2.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ผู้วิจัยที่สร้างขึ้น โดยนำเครื่องมือการวิจัยทั้ง 3 ฉบับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยครั้งที่ 1

2.2.4 นำแบบสอบความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือของเด็กวัยอนุบาลไปทดลองนำร่องใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 1 อายุ 3 – 5 ปี จำนวน 8 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นในการใช้เกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย (Inter – rater reliability) แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ครั้งที่ 2 ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ขั้นตอนทดลองใช้โปรแกรมฯ

3.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

3.2 ดำเนินการทดลอง

3.3 วิเคราะห์ข้อมูล

4. ปรับปรุงโปรแกรมฯ นำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมฯ ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. โปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาไทย

กลางและภาษาไทยถิ่นเหนือของเด็กวัยอนุบาลได้ กล่าวคือ

1.1 ร้อยละ 80 ของเด็กทั้งหมดที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ ด้านการสื่อความหมาย ความชัดเจนในการออกเสียง และความคล่องในการพูด เพิ่มขึ้นทุกด้านอย่างน้อย 1 ระดับ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

1.2 ผู้ปกครองทั้งหมดที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป

2. ผลผลิตของการวิจัยได้แก่ คู่มือการใช้โปรแกรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษาเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือของเด็กวัยอนุบาล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเด็นอภิปรายเพื่อนำโปรแกรมฯ ไปใช้

1.1 ศักยภาพในการพัฒนาความสามารถในการพูดสองภาษาของเด็กที่เริ่มเข้าโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็ก 80% ที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ ซึ่งถนัดภาษาไทยถิ่นเหนือ ยังไม่สามารถออกเสียงภาษาไทยกลางทุกเสียงได้อย่างชัดเจนตามหลักการออกเสียงภาษาไทยกลาง ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ แต่ในระหว่างการใช้โปรแกรมฯ ผู้วิจัยเห็นพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดเกี่ยวกับความพยายามพัฒนาตนเองของเด็กในด้านการออกเสียงภาษาไทยกลางให้ชัดเจน เช่น คำพูดของเด็กขณะพูดกับผู้ร่วมสนทนาซึ่งถนัดภาษาไทยกลางก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ จากเดิมซึ่งเด็กจะพูดประโยคภาษาไทยถิ่นเหนือกับครูผู้ร่วมสนทนาซึ่งถนัดภาษาไทยกลางว่า “ลูกับผมช่วยแม่ล้างโด้ยคับ (ครูครับ ผมช่วยแม่ล้างจานครับ)” ต่อมาเด็กพูดประโยคเดียวกันในสถานการณ์เดียวกันว่า “ลูกับผมโ้ยยแม่ล้างจานคับ (ครูครับ ผมช่วยแม่ล้างจานครับ)”

จะเห็นได้ว่าความสามารถทางการพูดด้านความชัดเจนในการออกเสียง เด็กยังคงไม่สามารถพูดออกเสียงภาษาไทยกลางได้อย่างถูกต้องทุกคำแต่การเลือกปรับใช้ภาษาเด็กมีพัฒนาการทางภาษา จากระดับแรกเริ่มใช้ศัพท์คนละภาษากับผู้ร่วมสนทนา (ใช้คำว่า ช่วย แทนคำว่า ช่วย) ในระยะก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ จะเห็นว่าเด็กใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลางแทนศัพท์เดิมที่เคยใช้ แต่ยังออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักการออกเสียงภาษาไทยกลาง (ใช้ศัพท์คำว่าโ้ยย ซึ่งหมายถึงศัพท์คำว่า ช่วย และยังคงออกเสียง ร ควบกล้ำในคำว่า “ครับ”ไม่ได้) เนื่องจากภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือมีความแตกต่างกันด้านการออกเสียง ซึ่ง มณี พยอมยงค์ (2542) ได้กล่าวว่า รากฐานการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือไม่มีเสียงพยัญชนะ ร และ ษ แต่ใช้เสียงพยัญชนะ ฮ แทน ร และใช้ จ แทน ษ อีกทั้งยังไม่มีเสียงสระ อัว สระ เอื้อ และสระเอื้อย ตามด้วย ว มีแต่สระ โ ตามด้วย ย สระเออ และสระเอว คนในท้องถิ่นภาคเหนือบางคน จึงไม่สามารถออกเสียงคำบางคำในภาษาไทยกลางได้เหมือนคนไทยภาคกลาง เช่น ช่วยคัวย, ช่วยเหลือ, กลัวย, ถัวย, กลัว, ครู, มะเขือ, เกลือ เป็นต้น

แม้ว่าเด็กสองภาษาในภาคเหนือที่มีภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาที่หนึ่งจะต้องพบกับความยากลำบากในการปรับใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจนทั้งด้านการออกเสียงและคำศัพท์ เนื่องจากความแตกต่างด้านการออกเสียงและคำศัพท์ระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ (กรรณิการ์ วิมลเกษม, 2530) แต่จากรากฐานการใช้ภาษาแม่ของเด็ก หากพิจารณาตามความแตกต่างระหว่างภาษาด้านการออกเสียงแล้ว ก็พบความได้เปรียบทางภาษาของเด็กด้วยในแง่ที่ภาษาไทยถิ่นเหนือมีการออกเสียงด้านสระประสม และวรรณยุกต์มากกว่าภาษาไทยกลาง และการออกเสียงด้านสระเดี่ยวที่มีความแตกต่างกันในรูปของการใช้ เช่น ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะใช้เสียงสระโอ แทน สระอัวในภาษาไทยกลาง ใช้เสียงสระเอว แทน สระเอีย ตามด้วย ว ในภาษาไทยกลาง ซึ่งเด็กที่มีพัฒนาการทางภาษาสมบูรณ์จะต้องมีความเข้าใจและใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวในการสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยการปรับใช้ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือให้เหมาะสมกับสถานการณ์อันจะทำให้เด็กเกิดความขัดข้องทางการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา และมีความคิดหลากหลายในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและแนวคิดด้านการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษาของเด็กสองภาษาของเลมเบิร์ต (Lambert, 1977), มิดินา และเอสคามิลลา (Midina & Scamilla, 1994), เออร์เนสโต การ์เซีย และ เฮอร์เบิร์ต โกดีนา (Earnest Garcia and Heriberto Godina, 1994) และ เจมส์ โรดริเกซ และคณะ (James Rodriguez and Others, 1995) ซึ่งพบว่าเด็กที่เรียนสองภาษาควบคู่กันจะมีความรอบรู้ทางภาษาที่หลากหลายกว่าเด็กที่เรียนภาษาเดียว

จากการใช้โปรแกรมฯ ครู และผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาที่หนึ่ง (ภาษาไทยถิ่นเหนือ) ของเด็ก โดยขอรับการให้ภาษาของเด็ก ไม่ตำหนิหรือบังคับให้เด็กใช้ภาษาที่เด็กไม่ถนัด แต่ให้เด็กเรียนรู้การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษาที่สองของเด็ก จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาด้วยตนเอง ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในวิถีชีวิตประจำวันและสถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ทั้งครูและเด็ก เรียนรู้และพัฒนาการใช้ภาษาของตนเองอย่างเป็นธรรมชาติจากการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกการสนทนาร่วมกันในแต่ละสถานการณ์ ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้การใช้ทั้งสองภาษาอย่างถูกต้องตามศักยภาพของตนอีกทั้งยังเป็นการลดความแตกต่างระหว่างการให้ภาษาที่บ้านและภาษาในโรงเรียนทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยกลางซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการพูดสื่อความหมายได้ด้วย เพราะจากการศึกษาของโฮเวิร์ดและคณะ (Howard and others, 1998) กล่าวถึงความแตกต่างของการใช้ภาษาพูดที่บ้านและที่โรงเรียนไว้ดังนี้

1. การใช้ภาษาที่โรงเรียนเป็นการพูดในบริบทที่เด็กไม่คุ้นเคย ซึ่งต่างกับที่บ้านเด็กคุ้นเคย
2. ที่โรงเรียนครูมักจะพูดกับเด็กทั้งชั้น แต่ที่บ้านผู้ใหญ่พูดกับเด็กเป็นรายบุคคล
3. ที่โรงเรียนเด็กไม่ค่อยมีโอกาสนำการสนทนาส่วนใหญ่มุ่งจะควบคุมหัวข้อสนทนา

4. การที่ครูมีข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของเด็กก่อนข้างน้อยทำให้ไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กพูด

5. วัฒนธรรมการพูดที่บ้านและที่โรงเรียนแตกต่างกัน

ดังนั้นในระหว่างการสนทนาแต่ละสถานการณ์ ครูหรือผู้ใหญ่ในวงสนทนาจึงควรมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในการสนทนาของเด็กๆ คอยสนับสนุนให้เด็กที่เป็นสมาชิกในวงสนทนาพูดและต้องไม่สร้างบรรยากาศตึงเครียดจากการตำหนิ หรือตัดสินสิ่งที่เด็กแต่ละคนพูด ใช้สถานการณ์ที่เป็นประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันของเด็กและบุคคลใกล้ชิดเด็ก เป็นสื่อการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็ก และต้องใช้ระยะเวลาในการฝึก โดยต้องทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ายังมีสื่อการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมอีกมากมาย ที่สถาบันวิจัยสังคมภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการศึกษาและรวบรวมไว้ เป็นผลงานด้านภาษาและวัฒนธรรมล้วน ๆ ยังไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนรู้ของเด็ก ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการนำองค์ความรู้เหล่านั้น ไปใช้ในการพัฒนาเด็กให้มากขึ้น ในโอกาสต่อไป

1.2 ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สอง เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดเด็กให้เต็มศักยภาพ

จากผลการวิจัยพบว่าความสามารถที่แตกต่างกันระหว่างความสามารถทางการพูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ที่ชัดเจนคือความสามารถด้านความชัดเจนในการออกเสียงและความคล่องในการพูด ความชัดเจนในการออกเสียงนั้นเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านจิตใจ และพัฒนาการการเรียนรู้พื้นฐานไวยากรณ์ทางภาษา (เบญจมาศ พระธานี, 2538 และคารณี สักดิ์สิริผล, 2542) จากการทดลองพบเด็กเพียงหนึ่งคนที่มีความบกพร่องทางภาษาเนื่องจากความผิดปกติด้านร่างกาย แต่เด็กที่พูดออกเสียงไม่ชัดคนอื่น ๆ ไม่พบความผิดปกติด้านร่างกาย ดังนั้นสาเหตุที่เด็กพูดออกเสียงได้ไม่ชัดเจนนอกจากภาวะด้านจิตใจแล้วน่าจะมีผลมาจากความแตกต่างทางภาษาด้านคำศัพท์และการออกเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และตัวสะกดของภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งเป็นสาเหตุที่สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการเรียนการสอนในเด็กที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของทักษิณา สมประสงค์ (2538) และนที เรือนแก้ว (2539) ที่พบว่าอุปสรรคด้านความแตกต่างระหว่างภาษาเป็นปัญหาทางการเรียนรู้ของเด็กและเป็นปัญหาต่อการสอนครู และสาเหตุดังกล่าวทำให้เด็กสองภาษาที่ถนัดภาษาไทยถิ่นเหนือ มีรากฐานการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งมีความแตกต่างจากรากฐานการใช้ภาษาไทยกลางมาก่อนคุ้นเคยกับการใช้ภาษาเดิมและมีความยากลำบากที่จะพัฒนาความสามารถด้านความคล่องและความชัดเจนในการออกเสียงภาษาที่สองได้ ในแง่นี้จะเห็นว่ารากฐานการใช้ภาษาที่หนึ่งของเด็กอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาที่สอง แต่หากการศึกษาได้นำความแตกต่างทางภาษาของภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองของเด็กมาพัฒนาการเรียนรู้ภาษาที่สอง โดยให้ภาษาที่หนึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ภาษาที่สองภาวะการเรียนรู้ทั้งสอง

ภาษาของเด็กก็จะเพิ่มขึ้น และการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ของเด็กสองภาษาก็จะพัฒนาตามไปด้วย

จากผลของการทำแบบวัดความสามารถทางการพูดของเด็กแสดงให้เห็นความแตกต่างของระดับการพัฒนาภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สอง โดยเด็กสามารถพัฒนาภาษาที่หนึ่ง ได้มากกว่าภาษาที่สอง เนื่องจากความแตกต่างทางความสามารถด้านภาษาของเด็กอาจมีสาเหตุหนึ่งมาจากความแตกต่างของระบบภาษา การค้นพบความแตกต่างของภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สองของเด็ก จะช่วยลดความกดดันทางการศึกษาให้แก่เด็กได้ ดังนั้นครูและนักการศึกษาสามารถช่วยลดความกดดันทางการศึกษาให้แก่เด็กสองภาษาได้ โดยการปรับหลักสูตรให้คำนึงถึงพื้นฐานภาษาและวัฒนธรรมของเด็ก

1.3 ความหลากหลายทางภาษาที่หนึ่งของเด็กสองภาษา

เนื่องจากปัจจุบันสังคมในท้องถิ่นภาคเหนือมีบริบททางภาษาของเด็กภาคเหนือมีความหลากหลายในภาษาที่หนึ่งเนื่องจากมีคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ทำให้การนำโปรแกรมฯ สองภาษาไปใช้กับเด็กสองภาษาดังกล่าวในบริบทจริงจะต้องคำนึงถึงภาษาที่หนึ่ง ของเด็กแต่ละกลุ่มและต้องระบุภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองของเด็กแรกเข้าโปรแกรมฯ รวมทั้งเงื่อนไขการเข้าร่วมโปรแกรมฯอื่น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาทางภาษาของเด็กอย่างแท้จริง

1.4 การให้คุณค่าที่เท่าเทียมกันระหว่างภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สอง

ผลของการทำแบบวัดความสามารถทางการพูดของเด็กชี้ให้เห็นว่าพัฒนาการภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สอง จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหากได้รับการส่งเสริมและให้คุณค่ากับทั้งสองภาษาอย่างเท่าเทียมกันดังที่โมเดลการเพิ่มการเรียนรู้ในเด็กสองภาษาของ แลมเบิร์ต (Lambert, 1977) ได้กล่าวไว้คือการให้คุณค่าภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สอง อย่างเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับบริบทและวัฒนธรรมการใช้ภาษาของเด็กและผู้ปกครองที่บ้าน, การใช้ภาษาของเด็กและผู้ปกครองที่โรงเรียน, และการใช้ภาษาของเด็กกับบุคคลในชุมชน หากบริบทการใช้ภาษาของเด็กในทุก ๆ ที่ ไม่มีความแตกต่างกัน เด็กจะมีพัฒนาการทางภาษาที่หนึ่ง และภาษาที่สองเพิ่มขึ้น แต่หากมีความแตกต่างกันพัฒนาการทางภาษาทั้งสองของเด็กจะไม่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนั้นการศึกษาในโรงเรียนของเด็กวัยแรกเข้าสู่บริบทสองภาษา ครูควรใช้การเรียนรู้ภาษาที่หนึ่ง ของเด็กเป็นฐานของการพัฒนาการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ของเด็กต่อไป

1.5 ความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กระหว่าง ครู ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และคนในชุมชน ทำให้ทราบว่าผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่ มีความยินดีและพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กกับทางโรงเรียน และครู เมื่อมีโอกาส ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าภารกิจผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของลูกหลาน เป็นอีกหนทางหนึ่งของการพัฒนาการเรียนรู้หนังสือสำหรับผู้ปกครอง ตาม พ.ร.บ.การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอด

ชีวิต และนักการศึกษาตลอดจนบุคคลในวงการศึกษามุ่งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการศึกษาระหว่าง ผู้ปกครอง ครู โรงเรียน และชุมชน ให้มากขึ้น ในทุกระดับชั้นการศึกษา

1.6 การประสานความเข้าใจระหว่างครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

จากการสังเกตและสนทนากับเด็ก, ครู, ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ พบว่าในช่วงแรกของโปรแกรมฯ ผู้ปกครองส่วนมากยังคงต้องการให้โรงเรียนและครูเน้นทักษะการอ่านออกเขียนได้ในวัยอนุบาล มากกว่าการเตรียมความพร้อมทางภาษา และมีบางคนต้องการให้เน้นเฉพาะการสอนภาษาไทยกลางมากกว่าการสอนภาษาไทยถิ่นเหนือ แต่หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ ผู้ปกครองและครู มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก มีผู้ปกครองบางคนบอกกับผู้วิจัยว่า “เพิ่งเข้าใจว่าเด็กๆ เรียนรู้ภาษาพูดได้อย่างไร และจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างไร” ความต้องการของผู้ปกครองก่อนเข้าโปรแกรมฯ นั้นสะท้อนการขาดความเข้าใจทางวัฒนธรรมในการใช้ภาษา จากความเชื่อและค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การไม่ภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง และครอบครัว ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการไม่เห็นคุณค่าของภาษาถิ่นของตนเองในที่สุด และเกิดจากการไม่เข้าใจในพัฒนาการทางภาษาของเด็กอย่างแท้จริง ประกอบกับเกิดภาวะการแข่งขันทางการศึกษาและการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นในชุมชนมีมากขึ้น

1.7 ครูผู้สอนเด็กสองภาษา

จากการศึกษาความแตกต่างของภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นเหนืออย่างละเอียด ร่วมดำเนินการใช้โปรแกรมฯ กับครูประจำชั้นของเด็ก และใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาแรก พบว่าความรู้พื้นฐานทางภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยกลางของครูมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก โดยจะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาทั้งสองภาษาเพิ่มขึ้น เพราะเด็กวัยอนุบาลเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองจากการเลียนแบบ (เบญจมาศ พระธานี, 2538 และคารณิศักคีสิริผล, 2542

1.8 การนำโปรแกรมฯ ไปประยุกต์ใช้

สถานศึกษาที่รับผิดชอบสอนเด็กสองภาษาในปัจจุบันมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนเด็กสองภาษา ที่ผ่านมามีไม่ได้ถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเด็กอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าเนื่องจากวงการการศึกษาของไทยขาดความจริงจังในการส่งเสริมการนำผลการวิจัยทางการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง การวิจัยและการจัดการเรียนการสอนจึงยังไม่สอดคล้องกันเท่าที่ควร ดังนั้นจึงเห็นว่าครูและนักการศึกษาทุกระดับควรมีการตื่นตัวที่จะเร่งให้มีการนำผลการวิจัยทางการศึกษาไปปรับประยุกต์ใช้กับสภาพบริบทจริงของชั้นเรียนให้มากที่สุด

2. ข้อสังเกตจากการวิจัย

2.1 จากการทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้วิจัยสังเกตว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีจากการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมทางภาษาของทั้งสองภาษาผ่านบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาโดยตรง เช่นร่วมสนทนากับเจ้าของภาษาโดยตรง ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การสอนภาษาใด ๆ ให้แก่เด็กไม่ว่าจะเป็นการสอนภาษาที่หนึ่ง หรือภาษาที่สองก็ตาม ควรใช้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเป็นสื่อในการสอน ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง

2.2 จากการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าการสอนสองภาษามีข้อจำกัดคือ เป็นการยากที่จะกำหนดสัดส่วนการใช้ภาษาของเด็กและคนในบริบทสังคมและวัฒนธรรมภาษาตามธรรมชาติได้ ถ้า ไม่มีการกำหนดในเป้าหมายของการฝึกฝนและเรียนรู้ในแต่ละภาษาอย่างชัดเจน

2.3 การทำวิจัยเกี่ยวกับภาษาต้องอาศัยระยะเวลาในการฝึกฝนและเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลา 1 ภาคเรียน ยังทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางภาษาไม่เด่นชัดนัก และเด็กแต่ละคนอาจอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาภาษาไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงต้องใช้ระยะเวลาให้นานกว่านี้

2.4 การทำวิจัยเกี่ยวกับความสามารถทางภาษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความสามารถเบื้องต้นและความบกพร่องทางภาษาของตัวอย่างประชากรที่จะทำการศึกษาก่อนทำการวิจัยเพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางการวิเคราะห์และประเมินความสามารถทางภาษาของเด็ก และหลีกเลี่ยงการ ซึ่งจุดค้อยของเด็กซึ่งอาจเป็นผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในอนาคตได้ แต่เนื่องจากโปรแกรมฯนี้ใช้กับเด็กเริ่มเข้าเรียน โอกาสที่จะวินิจฉัยได้ว่าเด็กมีความบกพร่องทางการพูดด้วยสาเหตุทางร่างกายก่อนเริ่มดำเนิน โปรแกรมฯ ทำได้ยาก ต่อเมื่อครูได้สังเกตเด็ก และประเมินความสามารถทางการพูดของเด็ก ไปนานพอ จึงจะวินิจฉัยได้ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง และแพทย์ด้วย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

3.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลของการใช้โปรแกรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษา จากการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาผลต่อการพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กที่อาศัยภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวต่อไป

3.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาด้านการฟัง การอ่าน และการเขียนของเด็กที่เรียนภาษาพูดจาก โปรแกรมการสอนภาษาแบบการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูผลของการเรียนรู้ทางภาษาของเด็ก

3.3 ควรมีการทำวิจัยกับเด็กสองภาษากลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้สร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาเด็กจากวัฒนธรรมของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ และเพื่อลดช่องว่างระหว่างการใช้ภาษาแม่ ซึ่งเด็กเรียนรู้เป็นภาษาแรกจากบุคคลในครอบครัว และภาษาไทยกลาง อันมักเป็นอุปสรรคในการเรียนในโรงเรียนของเด็ก

3.4 ผู้ที่จะทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้สองภาษาใด ๆ ก็ตาม ควรศึกษารากฐานการใช้ภาษาและความแตกต่างด้านต่าง ๆ ของสองภาษานั้นให้ลึกซึ้ง และใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทั้งภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองให้เด็ก เพื่อความเข้าใจในการเรียนรู้ภาษาอย่างแท้จริงและเพื่อให้การวิเคราะห์และประเมินความสามารถทางภาษาทั้งสองภาษาของครูเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือและยุติธรรมสำหรับเด็กที่ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยกลาง

3.5 ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจในการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเพิ่มการเรียนรู้สองภาษา เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดของเด็กวัยอนุบาลจากข้อค้นพบในงานวิจัยเรื่องรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย เช่นเดียวกับทักษิณา สมประสงค์ ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดจากอุปสรรคทางภาษาระหว่างครูกับนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงชั้นเด็กเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” และทิพากร วงศ์ปลั่ง ซึ่งทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิธีการส่งเสริมการพูดภาษาไทยกลางของครูให้แก่เด็กพูดภาษาถิ่นเขมรชั้นอนุบาลปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ” ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการพัฒนาโปรแกรมที่แท้จริงแล้ว มิได้ใช้เวลาเท่าที่รายงานไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เท่านั้น แต่ได้ใช้ข้อค้นพบของงานวิจัยที่มีมาก่อนหลายปี จึงจะสามารถนำข้อค้นพบไปพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ใช้จริงได้ หน่วยงานทางการศึกษาปฐมวัยที่มีการทำวิจัยและผลิตครู ควรมีการส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีเด็กสองภาษาในสังกัด สร้างและพัฒนาการสอนแบบสองภาษาของตนขึ้นมาเพื่อประโยชน์ด้านการฝึกหัดครูในอนาคตต่อไป